

6. Ильин И.А. О сопротивлении злу силою / И.А. Ильин. - [Электронный ресурс]: <http://philosophy.ru/library/il/01/05.html>

7. Новий тлумачний словник української мови: у 3 т. / [уклад. В.В. Яремко, О.М. Сліпушко] - К.: Аконіт, 2007. - Т. 2. - 2003. - 928 с.

8. Ожегов С.И. Словарь русского языка: [ок. 57000 слов] / С.И. Ожегов; под ред. чл.-кор. АН ССР Н.Ю. Шведовой. - 20-е изд., стереотип. - М.: Рус. яз., 1998. - 750 с.

9. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова / Российская академия наук. Институт русского языка им. В.В. Виноградова. - М.: Азбуковник, 1997. - 939 с.

10. Пучнин А.С. Принуждение и право: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / А.С. Пучнин. - Тамбов, 1999. - 236 с.

11. Рахманов А.А. Познать себя / А.А. Рахманов. - М.: Молодая гвардия, 1983. - 208 с.

12. Словарь русского языка: В 4-х т. / АН СССР, Ин-т рус. яз.; Под ред. А.П. Евгеньевой. - Т. 3. П-Р. - М.: Рус. яз., 1983. - 750 с.

13. Толковый словарь русского языка / Под ред.

Д.Н. Ушакова. - Т. 3. - М.: Гос. изд-во иностр. и нац. слов., 1939. - 1424 с.

14. Шевчук О.М. Засоби державного примусу в правовій системі України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / О.М. Шевчук. - Одеса, 2003. - 187 с.

15. Ярмыш Н.Н. Действие как признак объективной стороны преступления (проблемы психологической характеристики) / Н.Н. Ярмыш. - Харьков: Основа, 1999. - 84 с.

16. Ярмыш Н.Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ): Монография / Н.Н. Ярмыш - Харьков: "Право", 2003. - 512 с.

17. Сарсенов К.М. Государственное принуждение и его реализация в деятельности органов внутренних дел: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / К.М. Сарсенов. - СПб, 1996. - 199 с.

Касьян А.О.

прокурор відділу

прокуратури міста Києва

Надійшла до редакції: 15.11.2013

УДК 343.8

ЩОДО ЗМІСТУ СУЧАСНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ

Конопельський В. Я.

Однією з ключових проблем (розділ 1) і, одночасно, одним з очікуваних результатів (розділ 4), що визначені в Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, яка схвалена Указом Президента України від 8 листопада 2012 року № 631//2012, є приведення умов тримання засуджених у відповідність з європейськими стандартами [1]. Поряд з цим, на обговорення Верховної Ради України внесений проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державну кримінально-виконавчу службу України" щодо приведення її діяльності до європейських стандартів" [2], який є досить актуальним і таким, що, без сумніву, має теоретико-прикладний характер.

Водночас аналіз змісту нормативно-правових актів у сфері виконання кримінальних покарань в Україні дає підстави стверджувати, що без дотримання в правотворчості принципу системності, що визначений одним із загальних і пріоритетних у науці [3, 295] та на практиці, вирішити однозначно питання щодо видозміни нині діючого Закону України "Про Державну кримінально-виконавчу службу України" [4] не можна.

Вивчення наукових праць з означеної проблематики показало, що над її вирішенням працюють такі науковці, як Г.А. Аванесов, І.Г. Богатирьов, Т.А. Денисова, О.М. Джуца, І.І. Карпець, О.Г. Колб, В.О. Меркулова, О.О. Наташев, Г.О. Радов, О.Л. Ременсон, В.М. Синьов, А.Х. Степанюк, М.О. Стручков, Ю.М. Ткачевський, В.М. Трубников, Б.С. Утевський, С.Я. Фаренюк, І.В. Шмаров, І.С. Яковець та ін.

Проте досі ні в Україні, ні за кордоном не розроблено концептуальних засад щодо змісту відмінностей пенітенціарної політики від, зокрема, кримінально-виконавчої політики, що й виступило додатковим аргументом при виборі теми цієї статті.

Результати вивчення доктринальних джерел і нормативно-правових актів показують, що суть означеної проблеми полягає в наступному.

1. Відповідно до вимог ст. 1 Закону України "Про Державну кримінально-виконавчу службу України" в нашій державі є загальновизнаною політика у сфері виконання кримінальних покарань, а не пенітенціарна політика, засобами реалізації яких є законодавство та суспільна практика. Разом з тим, якщо для реалізації першої політики створені відповідні нормативно-правові й практичні засади, то пенітенціарна політика на державному рівні в Україні не визнана. При цьому для того, щоб остання стала реальністю в нашій державі, принаймні, варто прийняти Пенітенціарний кодекс України замість нині існуючого Кримінально-виконавчого кодексу (далі - КВК) [5], а також внести зміни до ст. 1 Закону України "Про Державну кримінально-виконавчу службу України" шляхом заміни вжитого в цій нормі словосполучення "державна політика у сфері виконання кримінальних покарань" на "державну пенітенціарну політику України".

2. За змістом терміни "політика у сфері виконання покарань" і "пенітенціарна політика" не є тотожними, що доведено на науковому рівні [6, 141-144]. Більш того, це витікає з практики застосування цих понять у нормотворчій і кримінально-виконавчій діяльності. Так, у пункті 1 Положення про Державну пенітенціарну службу (ДПТС) України (затверджена Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 394/2011) йдеться не про пенітенціарну політику, а про державну політику у сфері виконання кримінальних покарань [7].

Жодного слова про пенітенціарну політику не вжито й в Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України [1]; Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року (схва-

лена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1209-р.) [8] та ін.

3. Реалізуючи на практиці політику у сфері виконання покарань в Україні, держава щорічно виділяє на функціонування органів і установ виконання покарань ДКВС України лише до 40 % від нормативно-визначених у Державному бюджеті України коштів [9, 12]. Водночас при реалізації пенітенціарної політики такі речі є недопустимими, про що, зокрема, свідчить і зарубіжна практика. Так, у 2010 р. у Норвегії за рахунок державних коштів відкрилася закрита головна тюрма Halden Fengsel на 200 місць, яку іноземні фахівці порівнюють з п'ятизірковим готелем, а по версії журналу Forbes у 2011 році вона визнана однією з кращих у світі [10, 168].

Виникає цілком логічне питання: а чи в змозі Україна при зміні змісту державної політики, пов'язаної з виконанням кримінальних покарань, дозволити собі таку розкіш при існуючих величезних проблемах соціальної незахищеності населення та при щорічній “заборгованості” засуджених для потерпілих від злочинів у більше 2 млрд. 963 млн. гривень [11, 41].

4. Звертають на увагу з цього приводу й інші аргументи, що викладені в роботах науковців кримінально-виконавчої профілю. Зокрема, як показують результати аналізу сучасної наукової літератури, в Україні останнім часом досить поширеним стало вживання поряд з таким поняттям, як кримінально-виконавче право, іншого поняття, а саме - пенітенціарне право тощо [12, 12]. До того ж така практика розповсюджується в нормотворчій діяльності, зокрема при розробці різних концепцій розвитку кримінально-виконавчої системи України [13], проектів нормативно-правових актів (указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України та ін.) і в офіційних доповідях про стан дотримання прав людини в місцях позбавлення волі [14, 12].

Особливо активно в цьому напрямку працюють такі вчені, як О.В. Беца, А.О. Галай, М.В. Климов, В.І. Кривуша, В.А. Львовчкін, О.В. Пташинський, Г.О. Радов, О.В. Романенко, О.П. Северов, В.М. Синьов, Б.М. Телефонко, С.Я. Фаренюк, Ю.В. Чакубаш, О.Х. Юлдашев та ін.

Разом з тим, якщо з'ясувати зміст таких понять, як кримінально-виконавче право (законодавство, діяльність та ін.) і пенітенціарне право тощо, то можна обґрунтовано дійти висновку, що зазначені терміни не є тотожними. На відмінності цих понять свого часу наполягали П.П. Михайленко, А.Х. Степанюк, В.М. Трубников і ряд інших вітчизняних науковців.

З таким підходом варто погодитись, якщо врахувати наступні теоретичні й практичні аспекти цієї проблематики.

1. Відповідно до змісту терміна “пенітенціарний” (франц. Penitencier, від лат. Poenitentia - каяття) [15, 511] виконання покарання у виді позбавлення волі ґрунтується на принципах одиночного ув'язнення засуджених у камерах і їх виправлення при мінімальному впливі зовнішніх сил (адміністрації виправних установ, інших суб'єктів цієї діяльності) - все “віддається в руки” засудженого, тобто процес відбування призначеного судом покарання є виключною волею особи, щодо якої воно застосовано [16, 54].

Водночас у кримінально-виконавчій діяльності головний акцент робиться на зовнішніх впливах на особу засудженого з тим, щоб досягти мети кримінального покарання (ст. 50 КК України). Зокрема, саме таке завдання визначено в ст. 1 КВК України “Мета і завдан-

ня кримінально-виконавчого законодавства України” та в ст. 6 цього ж Кодексу “Виправлення і ресоціалізація засуджених та їх основні засоби”, до яких законодавець відніс: встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим), суспільно корисну працю, соціально-виховну роботу, загальноосвітнє й професійно-технічне навчання та громадський вплив. При цьому, як це впливає зі змісту ч. 4 ст. 6 КВК України, зазначені засоби виправлення й ресоціалізації до засуджених застосовуються в обов'язковому порядку з урахуванням виду покарання, особистості засудженого, характеру, ступеня суспільної небезпеки й мотивів вчиненого злочину та поведінки засудженого під час відбування покарання.

З огляду на це, пенітенціарну функцію держави не можна ототожнювати з її кримінально-виконавчою функцією.

2. У навчальних закладах України вивчається визначена Міністерством освіти і науки України відповідно до професійно-кваліфікаційних вимог така обов'язкова в навчальному плані дисципліна для спеціалістів юридичного спрямування, як “Кримінально-виконавче право України” [17, 48-64].

3. У друкованих виданнях з курсу “Кримінально-виконавче право”, що забезпечують навчальний процес у відповідних закладах юридичного профілю, йдеться про такі категорії, як “кримінально-виконавча політика України” або “політика у сфері виконання покарань”; “кримінально-виконавче законодавство” або “нормативно-правові акти у сфері виконання покарань”; а не, власне, - про “пенітенціарну політику” тощо [18].

Аналогічні підходи можна знайти й в наукових джерелах, зокрема в дисертаціях П.Л. Фріса [19], В.В. Кондратишиної [20] та ін.

4. У кримінально-правових актах, пов'язаних з виконанням покарань, вживається тільки термін “кримінально-виконавче право”.

Таким чином побудовані, зокрема:

а) Кримінально-виконавчий кодекс України, в якому йдеться тільки про мету й завдання кримінально-виконавчого законодавства (ст. 1); кримінально-виконавчі установи (ст. 11); про прокурорський нагляд і відомчий контроль за виконанням покарань (ст. ст. 22, 23) та ін. [5];

б) Закон України “Про Державну кримінально-виконавчу службу України” від 23 червня 2005 р., де закріплені такі поняття, як політика у сфері виконання кримінальних покарань” (ст. 1); персонал кримінально-виконавчої служби; органи й установи кримінально-виконавчої служби та ін. [4];

в) інші правові джерела [21].

Зокрема, у теорії права, виходячи зі змісту функцій держави, виділяють її зовнішню та внутрішню політику [22, 89-91]. Однією зі складових частин останньої виступає політика у сфері боротьби зі злочинністю, яка, як ґрунтовно дійшов до висновку П.Л. Фріс, являє собою вироблену Українською державою генеральну лінію, що визначає стратегію, основні концепції, напрями, цілі й засоби впливу на злочинність шляхом формування кримінального, кримінально-процесуального й кримінально-виконавчого законодавства, удосконалення практики їх застосування, а також розробки й реалізації заходів, спрямованих на попередження злочинів [23, 32]. У свою чергу, системоутворюючим елементом цієї політики виступає кримінально-правова політика [24, 5]. При цьому, як небезпідставно вважає В.І. Борисов, складником

предмета кримінально-правової політики є соціальна зумовленість визнання певного виду девіантної людської поведінки настільки небезпечною для суспільства, аби порушити на законодавчому рівні питання про необхідність і доцільність кримінально-правової боротьби з такою поведінкою, тобто про криміналізацію [25, 308-309].

Зміст кримінально-виконавчої політики, як свідчить практика та що є загальноновизнаним у науці [26, 13], тісно переплітається зі змістом кримінально-правової політики. Так, щорічно в структурі призначених судом кримінальних покарань зростає та їх кількість, що не пов'язана з ізоляцією особи від суспільства. Зокрема, тільки у 2012 році суди:

- звільнили від відбування покарання 69,1 тис. засуджених або 42,4 % від загальної їх кількості;
- засудили до штрафу 23,7 тис. осіб (14,5 % від загального числа засуджених);
- громадські роботи були призначені для 15 тис. засуджених (14,5 %), а виправні роботи – до 923 тис. осіб (0,6 %) [11, 29-30].

При цьому об'єднуючим елементом зазначених суспільно-правових явищ і видів політики виступає політика у сфері боротьби зі злочинністю. Крім цього, численні наукові дослідження показують, що поняття кримінально-виконавчої політики тісно взаємопов'язане й взаємообумовлене з такими поняттями, як “політика”, “кримінально-процесуальна політика”, “кримінологічна політика” [20, 12-13].

Щодо назви тієї політики, що проводиться стосовно засуджених у ході виконання й відбування покарань, то в науці можна знайти різні підходи. Так, А.Х. Степанюк вважає, що цей вид політики у сфері боротьби зі злочинністю слід називати політикою у сфері виконання покарань [18, 3-4], що логічно впливає зі змісту ст. 1 Закону України “Про Державну кримінально-виконавчу службу України”, де йдеться саме про цю політику. Зокрема, А.Х. Степанюк прийшов до висновку, що застосування терміну “кримінально-виконавча політика” можливе лише поряд з “політикою у сфері виконання покарань”, а саме для:

- а) позначення державної доктрини в царині виконання покарань і її реалізації на практиці у вигляді застосування державного примусу до засуджених, що виявляється в обмеженні їхніх прав і свобод;
- б) найменування галузі наукових знань, що становлять теоретико-пізнавальну категорію.

Саме досягнення науки, яка досліджує проблеми виконання покарань (тобто, кримінально-виконавчої політики в другому її значенні), повинні, на його думку, бути важливим чинником політики у сфері виконання покарань [18, 4].

Аналогічну позицію займають і ряд інших авторів, зокрема навчального посібника по курсу “Кримінально-виконавче право України” (А.П. Гель, Г.С. Семаков, І.С. Яковець), які вважають, що вираз “кримінально-виконавча політика” є науковою категорією й вживається лише в контексті відповідної пізнавальної діяльності у сфері виконання покарань. З цього приводу вказані науковці зазначили наступне: “Стосовно ж напряму діяльності держави у сфері виконання кримінальних покарань слушним є вживання терміна “політика у сфері виконання кримінальних покарань”, бо він є більш містким, ніж “кримінально-виконавча політика”, бо не обмежується застосуванням державного примусу” [27, 16].

О.М. Джужа небезпідставно пропонує криміналь-

но-виконавчу політику розглядати як:

1) державну політику (доктрину), яка займає вагоме місце серед стратегічних напрямів протидії злочинності й передусім – рецидивній злочинності як у межах кримінально-виконавчої системи, так і поза її межами щодо осіб, звільнених від покарань;

2) особливий вид соціальної діяльності, спрямований на забезпечення виконання й відбування всіх видів кримінальних покарань, виправлення та ресоціалізацію засуджених, забезпечення безпеки, правопорядку та законності в органах і установах виконання покарань;

3) наукову теорію, що володіє аналітичними методами й синтезом відповідних політичних, соціологічних і правових знань, а також законодавчу ініціативну функцію влади щодо забезпечення діяльності кримінально-виконавчої системи [17, 23].

Крім цього, О.М. Джужа, говорячи про кримінально-виконавчу політику, як поняття багаторівневе й багатоаспектне, виділяє наступні рівні її формування та реалізації:

концептуальний рівень, де здійснюється розробка теоретичних основ і наукових досліджень (розробка й затвердження концепцій, стратегії реформування кримінально-виконавчого законодавства та системи органів і установ виконання покарань);

законодавчий рівень – підготовка законопроектів, їх обговорення, здійснення та прийняття (КВК України, Закон України “Про Державну кримінально-виконавчу службу України, інші закони);

управлінський рівень – забезпечує реалізацію кримінально-виконавчої політики в системі виконання покарань на всіх ланках її функціонування в усіх відомствах, які мають відношення до виконання покарань;

правозастосувальний рівень – забезпечує правильне, у суворій відповідності до закону, здійснення правозастосувальної практики органами й установами виконання покарань, дотримання законності, гарантії прав та інтересів громадян за допомогою системи контролю й нагляду (державного, міжнародного та громадського) [17, 23-24].

Таку ж саму позицію щодо змісту й рівнів формування кримінально-виконавчої політики займає й М.М. Яцишин [28, 38-49].

У зарубіжних наукових джерелах найбільш поширеним є вживання терміну “кримінально-виконавча політика”. Так, В.І. Селіверстов з цього приводу зауважив наступне: “Будучи складовою частиною політики у сфері боротьби зі злочинністю, кримінально-виконавча політика визначає мету, принципи, стратегію, основні напрямки, форми й методи діяльності держави по забезпеченню виконання покарання, виправлення засуджених, запобіганню вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами” [29, 8].

У нормативно-правових актах Республіки Білорусь йдеться одночасно як про політику у сфері виконання покарань, так і щодо інших заходів кримінальної відповідальності. Так, у статті 2 КВК цієї держави зазначено наступне: “Кримінально-виконавче законодавство Республіки Білорусь згідно з метою кримінальної відповідальності має своїми завданнями регулювання, виконання й відбування покарання та інших заходів кримінальної відповідальності, визначення засобів досягнення мети кримінальної відповідальності й соціальної адаптації засудженого в процесі її реалізації, захисту прав і законних інтересів засуджених”, тобто, власне, йдеться не про реалізацію мети й завдань кримінально-виконавчої

політики, а загалом – про політику у сфері боротьби зі злочинністю [30].

У наукових джерелах можна знайти й інші відмінності вітчизняної наукової думки, законодавства й практики із зазначеної проблематики [31, 57-147]. Зокрема, І.Г. Богатирьов пропонує ввести в науковий обіг поняття пенітенціарної політики у сфері виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, під якою розуміє складову частину соціальної політики держави, яка визначає основні напрямки діяльності державних органів, підприємств, установ і організацій різних форм власності й громадськості щодо виконання та відбування покарання засудженими, їх каяття, виправлення й ресоціалізацію, запобігання вчиненню ними нових злочинів [32, 12].

Отже, на підставі викладеного можна зробити такі висновки:

1) як за змістом, так і за формою правові категорії типу “пенітенціарне право” та “кримінально-виконавче право” тощо не є тотожними, що слід враховувати при формуванні національно-правових актів з питань виконання покарань в Україні;

2) відмінність зазначених понять дає можливість як на науковому, так і на рівні навчального процесу запобігати методологічним та іншим помилкам при з'ясуванні суті й змісту кримінально-виконавчої діяльності в Україні;

3) як у законі, так і в навчально-наукових джерелах має вживатись і термінологія, що ідентично відображає реальний стан речей у тих чи інших правовідносинах, оскільки це створює реальні (а не формальні, декларативні та ін.) механізми їх регулювання й охорони, у чому, власне, й полягає завдання будь-якого законодавства.

Звичайно, що проводити реформи потрібно, особливо у сфері виконання покарань, враховуючи, що, як вірно зазначено в Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, існуюча система виконання кримінальних покарань і попереднього ув'язнення, побудована ще за радянських часів, не відповідає сучасному рівню соціально-економічного розвитку суспільства та принципам гуманізму й поваги до прав і свобод людини в процесі виконання покарань. Крім цього, є інша проблема, яку слід вирішувати, а саме: злочинність і високий рівень правопорушень, що вчиняються персоналом ДКВС України [33, 50-60]; постійний некомплект персоналу, низький рівень матеріального стимулювання та соціального захисту цих осіб та ін.

Виходячи з цього, не можна змінювати форму (у даному випадку - зміну назви ДКВС на ДПТС України) без зміни змісту - це життєва істина [34, 24-28].

Література

1. Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України: Указ Президента України від 08 листопада 2012 року № 631/2012 // Офіційний вісник України. - 2012. - № 87. - Ст. 3531.

2. Про внесення змін до Закону України “Про Державну кримінально-виконавчу службу України” щодо приведення її діяльності до європейських стандартів”: проект Закону України, внесений народним депутатом України А.А. Кожем'якіним (реєстр № 3153 від 30.08.2013) // [Електронний ресурс]: http://search.ligazakon.ua/_doc2.nsf/link1/JG2FL00I.html.

3. Скаун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. - Х.: Консум, 2001. - 656 с.

4. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23 червня 2005 року // Офіційний вісник України. - 2005. - № 29. - Ст. 409.

5. Кримінально-виконавчий кодекс України: прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 30. - Ст. 409.

6. Колб О.Г. Про співвідношення кримінально-правових понять, що вживаються в національному та міжнародному праві // Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П. Михайленка): тези доп. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 24 верес. 2010 р.) [Текст] / ред. кол.: В.В. Коваленко (голова), О.М. Джу́жа, Є.М. Бодю́л та ін. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2010. - С. 141-144.

7. Про затвердження Положення про Державну пенітенціарну службу України: Указ Президента України від 06 квітня 2011 року № 394-2011 // Офіційний вісник України. - 2011. - № 28. - Ст. 1161.

8. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р // Офіційний вісник України. - 2011. - № 93. - Ст. 3389.

9. Загальна характеристика Державної кримінально-виконавчої служби України (станом на 1 травня 2012 року). - К.: ДПТС України, 2012. - 105 с.

10. Богунов С.О., Григоренко А.М., Іваньків І.В., Дука О.А. Заходи реалізації проекту “Навчальний курс з прав людини для працівників пенітенціарної системи України: проблеми сьогодення: матеріали наук.-практ. конф., м. Одеса, 25 травня 2012 року. - Одеса: Управління ДПТС України в Одеській області, Одеський державний університет внутрішніх справ, Міжнародний гуманітарний університет, 2012. - С. 163-181.

11. Аналіз стану здійснення судочинства судами загальної юрисдикції в 2012 р. (за даними судової статистики) // Вісник Верховного Суду України. - 2013. - № 6 (154). - С. 20-41.

12. Радов О.Г. Першочергові проблеми пенітенціарної політики України на сучасному етапі / О.Г. Радов // Проблеми пенітенціарної теорії і практики: Щорічний бюлетень. - К.: РВВ КІВС, 1996. - № 1. - С. 12-16.

13. Концепція розвитку Державної кримінально-виконавчої служби України до 2015 р.: Проект, розроблений Міністерством юстиції України. - [Електронний ресурс]: <http://zakonl.rada.gov.ua/cgi-bin/iaws/vain.cgi>.

14. Дотримання прав людини в місцях позбавлення волі: Витяг з доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за 1998-1999 рр. // Аспект: Інформ. бюл. - Донецьк: Донецький Меморіал, 2001. - № 3(4). - С. 12-15.

15. Словник іншомовних слів / за ред. О.С. Мельничука. - К.: ГРУРЕ, 1977. - 775 с.

16. Романенко О.В. Сутність пенітенціарної функції демократичної правової держави / О.В. Романенко // Проблеми пенітенціарної теорії і практики: Щорічний бюлетень. - К.: КІВС, 1997. - № 2. - С. 53-56.

17. Кримінально-виконавче право України: підруч. / Ом. Джу́жа, І.Г. Богатирьов, О.Г. Колб, В.В. Василевич та ін.; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М. Джу́жі. - К.: Атіка, 2010. - 752 с.

18. Кримінально-виконавче право: підруч. / за заг. ред. А.Х. Степанюка. - К.: Фоліо, 2005. - 244 с.

19. Фріс П.Л. Кримінально-виконавча політика України: автореф. дис. докт. юрид. наук: спец. 12.00.08 / П.Л. Фріс. - К.: КНУВС, 2006. - 36 с.

20. Кондратішина В.В. Кримінально-правова політика України: формування та реалізація: Автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / В.В. Кондратішина. - Львів: ЛьДУВС, 2009. - 19 с.

21. Про загальну структуру і чисельність кримінально-виконавчої системи України: Закон України від 2 берез. 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 20. - Ст. 151.

22. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія держави і права: Підручник. - К.: Кондор, 2006. - 477 с.

23. Фріс П.Л. Нарис історії кримінально-виконавчої політики України: Монографія / За заг. ред. М.В. Костицького. - К.: Атіка, 2005. - 124 с.

24. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; за ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. - Київ-Харьків: Юрінком Інтер-Право, 2002. - 416 с.

25. Борисов В.І. Державна політика у сфері боротьби зі злочинністю та її напрями // Проблеми законності: Респ. міжвід. наук. зб. / Відп. ред. В.Я Тацій. - Х.: НЮАУ, 2009. - Вип. 100.- С. 305-312.

26. Сучасна кримінально-виконавча політика України: Монографія. - 2-ге вид., випр. переробл. / За заг. ред. О.Г. Колба. - Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2008. - 210 с.

27. Гель А.П., Семаков Г.С., Яковець І.С. Кримінально-виконавче право України: Навч. посібник / За заг. ред. А.Х. Степанюка. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - 624 с.

28. Яцишин М.М. Історико-правові засади кримінально-виконавчої політики України: монографія /

М.М. Яцишин. - Луцьк: Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2010. - 448 с.

29. Уголовно-исполнительное право: Учеб. для юрид. вузов / Под ред. В.И. Силиверстова. - 6-е изд., испр., доп. - М.: ИД "Юриспруденция", 2007. - 392 с.

30. Уголовно-исполнительский кодекс Республики Беларусь. - Мн.: Национальный центр информации Республики Беларусь, 2000. - 144 с.

31. Степанюк А.Х., Яковець І.С. Втілення міжнародних стандартів у практичну діяльність кримінально-виконавчої системи України: Монографія. - Х.: Вид-во "Крусьсрод", 2007. - 184 с.

32. Богатирьов І.Г. Апробація - як альтернатива позбавленню волі в Україні: наукове видання. - Хмельницький: Хм ЦНТЕІ, 2010. - 76 с.

33. Кримінологічні та оперативно-розшукові засади запобігання злочинам і правопорушенням, що вчиняються персоналом виправних колоній [Текст]: монографія / [В.В. Коваленко, О.М. Джужа, О.Г. Колб та ін.]; за заг. ред. докт. юрид. наук. проф. В.В. Коваленка. - К.: Атіка-Н, 2011. - 368 с.

34. Гребеньков Г.В. Человек в правовом бытии: Введение в правовую персонологию: монография / Г.В. Гребеньков. - Донецк: Донецкий юрид. Ин-т МВД Украины, 2013. - 540 с.

Конопельський В. Я.

кандидат політичних наук, доцент, начальник кафедри кримінального права та кримінології ОДУВС
Надійшла до редакції: 28.10.2013

УДК 349:336.5США

ПІДКРІПЛЕННЯ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ БРИТАНСЬКОЇ АМЕРИКИ НАДХОДЖЕННЯМИ ВІД ПРИВАТИРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Малишко В. М.

Як відомо, основою грошово-кредитної політики будь-якої сучасної держави є теорія грошей, яка вивчає, зокрема, процес впливу грошей і грошово-кредитної політики на стан економіки загалом.

Правове регулювання кредитно-грошової політики України та інших держав засновано на використанні таких явищ, як гроші та кредит. Найбільш точне визначення терміну "кредит" у правовому контексті надається авторами "Великого юридичного енциклопедичного словника". У статті "Кредит" Н.К. Ісаєва пише: "Кредит (лат. *creditum* - позика, борг, від *credere* - довіряти) - 1) відносини щодо передачі грошей або матеріальних цінностей у тимчасове користування за умови їх повернення. Основними його формами є банківський Кредит, що надається як грошова позика, і споживчий Кредит, що використовується в грошовій і товарній формі... 2) Банківський Кредит як форма руху позичкового капіталу, який дає дохід (відсоток), надається юридичним особам і громадянам. Принципами кредитування є зворотність, відплатність, строковість, цільове призначення й матеріальна забезпеченість" [1].

Упродовж тривалого часу серед економістів точаться дискусії в царині кредитно-грошової політики, що зумовлено такими підходами до теорії грошей: модернізованою кейнсіанською теорією й сучасною кількісною теорією грошей (монетаризм). І кейнсіанці, і монетаристи визнають, що зміни грошових пропозицій впливають на номінальний обсяг валового внутрішнього продукту, од-

нак оцінюють його по-різному. З точки зору кейнсіанців, в основу грошово-кредитної політики держави має бути покладений певний рівень відсоткової ставки, а з точки зору монетаристів - сама пропозиція грошей.

У сучасній економічній науці переважає неокласичний напрямок, зокрема така його форма, як монетаризм. Головним теоретиком монетаризму є американський економіст, лауреат Нобелівської премії М. Фрідмен. Його погляди базуються на таких постулатах: 1) ринкова економіка - внутрішньо стійка система; 2) кореляція між грошовим фактором (масою грошей, яка перебуває в обігу) і номінальним обсягом валового внутрішнього продукту є більш тісною, ніж між інвестиціями й валовим внутрішнім продуктом; 3) прибічники кількісної теорії грошей вважають, що дуже коректно зробити припущення про сталість обернення грошей; 4) причинно-наслідковий зв'язок між пропозицією грошей і номінальним обсягом валового внутрішнього продукту здійснюється не через відсоткову ставку, а безпосередньо [2].

Монетарне правило Фрідмена припускає сувору контрольованість зростання обсягу грошової маси, адже це викликає бізнесову активність в економіці. Можливо це правило й працює нині на економіку розвинених країн світу, однак воно навіть з певними застереженнями не дає позитивних результатів для розвитку кредитно-грошової політики посткомуністичних країн.

Перехід від економічних відносин радянського типу до ринкової економіки відбувся так швидко й безсистем-

© В.М. Малишко, 2013